

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ І ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА

Станіслав ВАРВ'ЯНСЬКИЙ

Полтавський університет споживчої кооперації України

Постановка проблеми. За останні десять років населення України зменшилося майже на 5 млн. чоловік. На цю ситуацію впливали соціальні, економічні, технологічні і інші чинники. Серед цих чинників важливе місце займає екологічна криза. Дійсно, аналіз ситуації показує, що найсерйознішою проблемою є сучасна криза у взаємовідносинах людини і середовищем її існування. Зараз стан довкілля такий, що небезпека, руйнівні наслідки екологічної кризи насуваються на людину з усіх боків: забруднення і виснаження сільськогосподарських земель, забруднення атмосфери та води, вичерпання природних ресурсів тощо. Усі ці процеси негативно впливають на здоров'я людей. В цілому ж характер суспільного буття залежить від закономірностей природного буття.

Природа є необхідною умовою матеріального життя суспільства, зокрема фізичного і духовного життя людини. І в ХХІ столітті людина повинна пам'ятати, що її здоров'я залежить від здоров'я навколишнього середовища. Американські дослідники Б. Уорд і Р. Дюбо у своїй праці "Земля тільки одна" пишуть: "Необхідні подальші величезні зусилля, щоб дії людини набули мудрості, неупередженості і обачності. Якщо ж в її поведінці, як і досі, переважатимуть роз'єднаність, антагонізм, жадібність, то зруйнуються найтонші механізми, що підтримують рівновагу сил природи, яка оточує нас. І тоді навряд чи в людині залишиться шанс вижити" [1].

В незалежній Україні повинна проводитись переорієнтація свідомості людини на формування раціонального, дбайливого ставлення до природи, що позитивно буде відбиватися на добробуті і здоров'ї людей. Особливе значення цих напрямків у нашому суспільстві пояснюється тим, що екологічні проблеми пов'язані з відтворенням людини, її духовних і фізичних потенцій, формуванням майбутніх поколінь. Всі заходи, що застосовуються в нашій державі по збереженню довкілля, обов'язково треба оцінювати і з точки зору відповідностей їх моральним принципам. Академік М.М. Амосов підкреслював, що охорона природи повинна стати моральною категорією і користуватись пріоритетом за будь-яких політичних ситуацій та компромісів.

Результати дослідження та їх обговорення. Президент України В.А. Ющенко у Донецьку в лютому 2005 року говорив про відсутність духовності, екологічної культури, патріотизму у посадовців різних рівнів. Він наголошував: "Хотів би поділилися ще однією думкою. Поїдьте з Донецька в будь-яке містечко Донбасу, подивіться на дороги, узбіччя, що є навкруги. Якщо там щось і є, то це, кажуть, ще сталінська посадка. Коли їдеш в Західній Україні, липи стоять там у три обхвати – Катерина II посадила. Проїжджаючи по половині України, я бачу тільки одне: як осокори і тополі знищуються вздовж доріг. А хто ж буде садити? ...з половини Донецька дерева вивозять, з половини Сум під корінь пиляють".

І далі В.А. Ющенко продовжував свою думку так: "В Ізраїлі є День дерева, коли весною кожен єврей садить дерево. Вони приїхали робити обітовану землю, це їхня батьківщина. А посадити в Ізраїлі одне дерево – це не просто ямку викопати, це треба принести водичку, це не один рік доглядати, там є спеціальна державна програма, щоб

в очах людей підняти дух, віру в те, що вони можуть ту землю змінити. У нас раніше було, коли вся дітлашня в селі з лопатами навесні виходила, посадки садили. Чи ми вже розучилися тримати лопати, чи ми вже не здатні зробити для своєї нації, своїх людей, які тут проживають, одну елементарну дорогу, де є розмітки, які населені пункти проїжджаєш, скільки до них кілометрів, були б обсажені нормально? Чия це робота, владо? Які гроші вам треба, що ви бачили елементарну культуру в селі, на дорогах із сіл?"[2].

Як бачимо, економічна реформа і проблеми екології в Україні органічно пов'язані, а в цьому процесі одне із пріоритетних місць належить формуванню екологічного мислення на рівнях держави і особистості. Сьогодні екологічні проблеми багато в чому втрачають свою абстрактність і наповнюються конкретним змістом. Вони виходять на духовність нації і людини. Доктор філософських наук С.Б.Кримський дає таке визначення духовності: "Духовність – це здатність переводити (трансформувати) універсум зовнішнього буття у внутрішній світ особистості на етнічній основі, здатність створювати той внутрішній світ, завдяки якому реалізується собітотожність людини, її свобода від жорстокої залежності перед ситуаціями, які постійно змінюються. Духовність, врешті-решт, приводить до своєрідної смислової космогонії, поєднання образу світу з моральними принципами особистості" [3].

Підкреслимо, що перетворення у процесі використання тих чи інших елементів природи не повинно виходити за певні межі, їх перевищення призводить до шкідливих для природи наслідків і негативно впливає на здоров'я людей. Так, викиди шкідливих речовин тільки від автотранспорту в атмосферне повітря в Україні у 2003 році склали 2009,7 т; в тому числі оксиду вуглецю – 1591,4 т; оксидів азоту – 128,0 т; сажі – 8,7 т; діоксиду сірки – 9,4 т тощо. Найбільша кількість цих викидів припадає на Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку, Луганську, Харківську області та м. Київ[4].

Дійсно, екологічна небезпека для здоров'я Українців існує у багатьох областях нашої держави. Так, ще в 1974 році до Криворіжжя завезли 452 тонни різних отрутохімікатів – відходів промислового виробництва. Для подальшого використання у сільському господарстві вони виявилися неприродними, а технології їхньої переробки та утилізації тоді не існувало. Отрутохімікати зберігаються десятиліттями без належного захисту і безперешкодно потрапляють у ґрунт, що і несе загрозу для питної води майже мільйонного Кривого Рогу.

Слід зазначити, що такою ж гострою залишається і проблема у всеукраїнському масштабі, адже на території нашої держави нараховується близько двохсот складів різних отрутохімікатів, у яких накопичилося до 20(!) тисяч тонн пестицидів. Отже, не виконується стаття Конституції України, в якій зафіксовано: "Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди".

Засоби інформації (зокрема "Україна молода") піднімають питання негативного впливу забруднених територій сусідніх з Україною держав на екологічну ситуацію і здоров'я людей. Так, справжню екологічну міну уповільненої дії заклала Росія на кордоні з Україною. Йдеться про 170 тисяч гектарів радіаційно забруднених лісів Брянщини, в яких уже 20 років не велися господарчі роботи і які накопичили у собі мільйон кубічних метрів легкозаймистих сухих сосен, уражених радіонуклідами. Спеціалісти стверджують, що у випадку пожежі наша держава може отримати другий "Чорнобиль"(!). Про це і повідомили на міжнародній Чорнобильській конференції, яка

відбулася у Чернігові, представники делегації Брянської області Росії. Забруднені ліси розташовані за 30 км від кордону, тож при швидкості вітру в 18 метрів на секунду радіаційний пил та бруд уже за годину будуть в Україні. Зауважимо, що ця інформація викликала подив в українських та білоруських учасників конференції, адже про лісову міну на кордоні вони просто не знали. Більше того, з незрозумілих причин надзвичайна ситуація техногенного та природного характеру залишилась за увагою фахівців, хоча загроза зараження людей радіонуклідами існує як для самої Росії, так і для мешканців Сумської і Чернігівської областей.

Навіть в Полтавській області, яка більш-менш благополучна в екологічному плані, стан навколишнього середовища негативно впливає на здоров'я людей. Так, протягом 2003 року в атмосферне повітря в області було викинуто 148,2 тис. т забруднюючих речовин. І теж, як і в Україні, найбільшим джерелом забруднення атмосферного повітря в області є автотранспорт – за рік викинуто 80,2 тис. т забруднюючих речовин, або 54,1% від усіх зареєстрованих викидів. В Полтаві цей відсоток складає 87,4%, а Миргороді (місті відомих курортів) – 85,3%. Найбільш високий рівень забруднення атмосферного повітря в міських поселеннях відмічається пилом, оксидом азоту, оксидом вуглецю, формальдегідом, хромом і його сполуками, фенолом і його похідними.

Зазначимо, що поточні витрати підприємств, організацій та установ України на охорону та раціональне використання природних ресурсів у 1996 році склали 2177,9 млн. грн., а в 2003 році – 3362,0 млн. грн., але, зрозуміло, що цих витрат недостатньо, щоб вирішити усі екологічні питання.

Аналіз екологічної ситуації і здоров'я нації в Україні слід вирішувати через екологізацію промислового і сільськогосподарського виробництва та екологізацію свідомості українського народу. Народні депутати Верховної Ради України О. Зарубінський, В. Кафанський, С. Шевчук, і член-кореспондент УААН А. Яцик називають наступні заходи покращання відміченої ситуації: по-перше, дотримання екологічних пріоритетів у загальнодержавних, галузевих програмах та планах дій державного, регіонального, та місцевого значення; по-друге, впровадження принципу платності за природні ресурси, особливо водні; по-третє, впровадження жорстокого принципу платності за скиди забруднень, а також за будь-які відходи; по-четверте, підняти на рівень загальнодержавного значення забезпечення екологічної чистоти питної води і продуктів харчування; по-п'яте, розв'язання на законодавчому рівні проблеми всеосяжної екологічної освіти і пропаганди, екологічної інформації [5].

Геніальний учений-енциклопедист, засновник і перший Президент Академії наук України В.І. Вернадський підкреслював, що з розвитком ноосфери накопичуються руйнівні можливості, які загрожують здоров'ю, і, нарешті, самому життю. В той же час він висловлював упевненість в розум людини. Володимир Іванович писав: "Ідеали демократії прямують в унісон зі стихійним геологічним процесом, із законами природи" [6].

Висновки

Усе більш широке і різноманітне використання природних ресурсів було і буде найважливішою передумовою життя і прогресу суспільства. В той же час підтримання довкілля в стані, в якому б жила здорова нація, є однією з найважливіших задач сьогодення. Відомий український філософ В.С. Крисаченко у дуже змістовній праці

“Людина і біосфера” відмічає: “...екологічне пізнання зумовило фундаментальні зрушення в розумінні сутності та призначення людини, її місця та ролі в універсамі. Екологія суттєво змінила зміст сучасного антропоцентризму, дослідивши характер та підвалини постання людини в біосфері, перетворення останньої у свою екологічну нішу і набуття, таким чином, відповідальності за все живе на планеті.”[7]

Отже, життєвість нації залежить від її здатності досягнути закони розвитку і функціонування біосфери, жити згідно з ними, виключити із свого життя екологічні кризи. Цього стану можна досягти шляхом виховання високої екологічної культури в суспільстві.

Література

1. Уорд Б., Дюбор Р. Земля только одна.-М.,1985.-с.79.
2. Див.: Полтавська думка // 2005. – 18 лютого.
3. Див.: Державна національна програма “Освіта України XXI століття”. – К., 1994. – 61 с.
4. Див.: Статистичний щорічник України за 2003 рік. – К., 2004, – С.548 – 551.
5. Зарубінський О., Кафанський В., Шевчук С., Яцик А. Як поліпшити екологічну ситуацію // Голос України. – 2004.-28 грудня.
6. В.И. Вернадский. Химическое строение биосферы Земли и её окружения. – М., 1965. – С.328.
7. Крисаченко В.С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології – К: Заповіт. – 1998. – С.34.

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ І ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА

Станіслав ВАРВ'ЯНСЬКИЙ

Полтавський університет споживчої кооперації України

Анотація. У статті розглядаються питання стану навколишнього природного середовища і здоров'я нації. Створення оптимальних умов взаємодії природи і суспільства сприятиме збереженню здоров'я людей.

Ключові слова: здоров'я людей, екологічна культура, екологічна думка, стан природного середовища.

ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА

Станислав ВАРВЯНСКИЙ

Полтавский университет потребительской кооперации Украины

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы состояния окружающей среды и здоровья нации. Создание оптимальных условий взаимодействия природы и общества способствует сохранению здоровья людей.

Ключевые слова: здоровье народа, экологическая культура, экологическая мысль, сохранение окружающей среды.

THE HEALTH OF NATION AND ECOLOGICAL CULTURE

Stanislav VARVYANSKIY

Poltava Cooperative University Ukraine

Abstract. It is looked out the questions of mutual dependence of nation's health on the environmental condition. It is noticed, that the creation of optimum forms of the society and nature interaction will give the possibility to keep people's health.

Key words: people's health, ecological culture, ecological thinking, the quality of environment.

**ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІТИКИ І СПОРТУ
У ВИКЛАДАННІ ПОЛІТОЛОГІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВИХ
КОНФЕРЕНЦІЙ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
2003–2004 рр. У ЛЬВОВІ)**

Володимир КАНУННІКОВ

Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку досліджень у галузі фізичної культури і спорту зросла кількість наукових конференцій, на яких все частіше з'являються теми, що торкаються політичних, соціально-гуманітарних аспектів спорту. Зростають темпи накопичення наукової інформації, яка має цінність для викладання політології студентам вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту. Зростання взаємодії між політикою і спортом говорить про актуальність досліджень у цій сфері. Використання науково-методичного потенціалу конференцій потребує значних творчих зусиль і часу. На наш погляд своєчасний обмін думками, досвідом з використанням результатів наукових досліджень, буде сприяти методиці викладання цього досить динамічного предмету і зближенню його з фаховою націленістю ВНЗ нашої галузі.

Метою даної роботи є колективний варіант використання результатів науково-дослідної роботи з проблеми "Спорт і політика" у курсі "Політологія". У рамках цієї статті аналізуються матеріали останніх міжнародних наукових конференцій (VII і VIII), які проводилися у Львові у 2003 і 2004 рр. під назвою "Молода спортивна наука України". Суттєве значення для вибору матеріалів цих конференцій є те, що запропонована стаття готувалась на чергову IX конференцію 2005 р. у Львові.

У списку використаної літератури вказані автори Львівського державного інституту фізичної культури і Харківської державної академії фізичної культури, науково-дослідні розробки яких складають основу для цієї науково-методичної роботи. Вони доповнені авторськими дослідженнями за фактами взаємодії між спортом і політикою у Донецькому регіоні та у виборчих президентських перегонах на Україні 2004–2005 рр.

При вивченні теми 1 "Політологія як наука, навчальна дисципліна" у контексті розгляду суттєвих засад політики, можна звернути увагу студентів на такий висновок